

I kunstneres fots

«En mand kan falle for en andens Livsværk, men skal han blive ved at leve, så må han leve for sitt eget». Dette Ibsenske kan meget vel stå som preludium til en vandring på Okkenhaug Gård utenfor Levanger. For der lever ennu...

Av Terje Carlsen

«Disse bakkene der borte, disse veldige bølgene av enger og åkerjord, har samme lange, myke linjene og hvelvingene, som bakkene i Toscana...» Dette skrev dikteren, maleren og journlisten, Louis Kvalstad, om det panorama som foldet seg ut foran øynene på ham, fra sitt utsiktspunkt på «Rabben», Dikterstua, eller «Tørkestua», som den også heter, den lille hytta i «Weidemanns Vei» på Okkenhaug Øvre, i Okkenhaug, Levanger.

Og Louis Kvalstad og broren Elliot, er bare av de mange og kjente kunstnere, som for lengre eller kortere perioder hadde tilhold på gården Okkenhaug Øvre. For Okkenhaug Gård var iallefall frem til organist og komponist, Paul Okkenhaugs død i 1975, et kulturelt sentrum i Innherred — meget mere blodfullt enn de mer anemiske «urbane» sentra i egnen.

«Syntes her var NAVET i hjulet, et slags verdens midtpunkt, som allting dreide om.....», skriver Kvalstad videre.

Ja, som et nav i «tilværelsens uutholdelige letthet», måtte det være på Okkenhaug Øvre, «i hin dage». For dens faste beboere var frodige og skapende mennesker. Forfatterinnen Sigrun Okkenhaug, — datter av «Skogn Historie»-forfatteren og realisten Arne Vestrum — skrev

sine bøker her. Om nettene var det hun i lampeskjæret fant sine glitrende formuleringer, fødte fortellinger, dikt, skuespill. Om dagen hadde hun ti barn å holde rede på — hun fødte elleve, men ett av barna døde ganske tidlig. Sigrun Okkenhaug holdt også en omfattende korrespondanse med forfatterkolleger rundt om i både Norge og Sverige, bl.a. Sigrid Undset, Selma Lagerlöf, Kristoffer Uppdal, Svein Morén, Johan Falkberget. Falkberget skrev forresten engang i et brev til Sigrun Okkenhaug om henne og hennes forlag Norli: «Jeg kan forstå din uvilje mot Norli. Det er en blindtarm av et forlag. I Grunden er det tragisk at en så begavet forfatterinne som du, skal få strev med å finne et skikkelig forlag, all den stund skribentene lever på stor fot her i landet....» Sigrun Okkenhaug døde dessverre svært ung — bare femti år gammel, og ennu i begynnelsen av sin karriere. Men hennes sønn, Paul Okkenhaug, fører videre kunstnerarven.

Paul Okkenhaug ved gjestehuset Rabben.

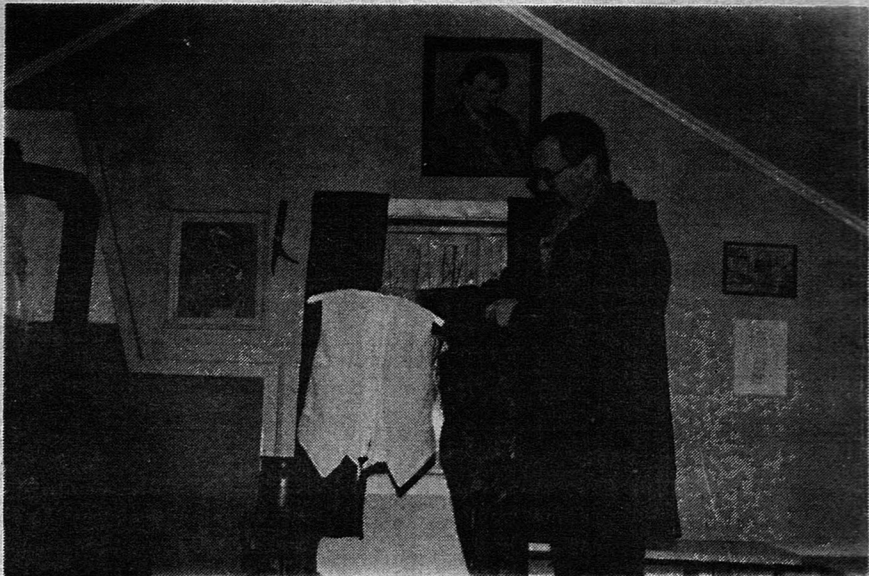

Saa har han Uvejrstiderne, naar Himmel og Jord blander seg, og Evighetens Orgler bruse» (fra Knut Hamsun «Teologen i Eventyrland») Med hodet fullt av slike tanker er det også den 18-årige, Paul Okkenhaug, må ha det, der han stiger utpå perrongen på Østbanestasjonen en «Uvejrdsdag» i 1926. For som forfatteren, Knut Hauge, skriver i et brev: «Paul og eg hadde ein felles lagnad i og med at vi baa var bønder, og hadde ansvaret som åtte heile vår hug.....». Og med denne konflikten, denne gnagende ambivalens — bonde eller kunstner — er det, Paul Okkenhaug, tar de første skrittene ut i Bjørnsons «Tigerstad», og mot en utdanning som organist ved Musikkonservatoriet.

Men den gaverike Paul Okkenhaug greier det. Og i løpet av våren 1927 fullførte han organistutdannelsen med glans.

I hovedstaden sitter enda engang Paul Okkenhaug i sin mørke vadmelldress. I hans indre raser en kamp — bonde eller kunstner. Han er sliten. Men livet i Oslo er også gleder, impuler. Han treffer brødrene Kvalstad, to lutfattige kunstnervenner fra Trøndelag, som vil gå den tornefulle vei «åkke som». I tredveårene blir tankene om bondeyrket fjernere. Han treffer komponister og brødre i ånden, David Monrad Johansen og Geir Tveitt.

Så. Våren 1938. Det ligger et blågrønt skjær over enger og åkerjord. Paul Okkenhaugs hjerte skjelver som det unge løvet på bjerkene. Nu eller aldri. Han må bestemme seg. Paul Okkenhaug blir liggende våken hele natten igjennom. På morgensiden har han fattet sin beslutning; ansvaret for ættering kan ikke brytes. Men fra skogkanten hører han likevel en måltrost synge lengelsfulle, mollstemte toner...

Fredrik Okkenhaug med Weidemanns bukse og Louis Kvalstads vest. Bak Kvalstads (selvportrett).

oor i Okkenhaug

Gården Okkenhaug Ø sett fra «nersida».

Uvejrstidene. Det er like etter krigen. Det tusler i gangen på Okkenhaug gård. Så et kraftig dunk mot døren. Inn kommer en sliten og utranglet Jakob Weidemann. Weidemann er ennå relativt ukjent kunstmaler, men Okkenhaug ber ham inn. Paul Okkenhaug har ikke hjerte til å avvise — iallefall ikke de av samme ånd.

Weidemann blir boende på «Rabben» utover sommeren — er deprimert — men maler som besatt. Engang i løpet av sommeren holder han en «Vernissage» på tunet på Okkenhaug. Like etter reiser han ned til Oslo, gjør dundrende gjennombrudd som kunstmaler.

SALAM ALUIKUM — velkommen til alle. Det er Paul Okkenhaugs credo. På døren over Dikterstua på «Rabben» er det logos latinum malt. Og hvem har ikke bodd på «Rabben» gjennom Uvejrstider, men og i stille, blanke dager, med et sølvskimrende, blågrønt skjær

over langlinjete, svale åsrygger: Ja, foruten Weidemann og brødrene Kvalstad, Aslaug Vaa Brynjar Hoff... Sporene er der overalt; en linvest kjøpt av Louis Kvalstad i Roma, paletter, en «malerbukse» etter Jacob Weidemann. På et lerret av Cellulose — forresten det samme som kyrne ble føret med under krigen — er malt hieroglyfer i merkelig blått — ultramarine, en lengsel.

— Jeg husker godt at min far satt og komponerte musikken til Gullvågs «Spelet om Heilag Olav» her. Vi kunne høre ham til langt på natt. Det er Paul Okkenhaugs sønn, Fredrik Okkenhaug, som vennlig bryter av i en vandring i «svunden tid».

— Senere reiste han til Schæffergården utenfor København, hvor han fullførte det hele.

Paul Okkenhaug gikk bort i 1975, en snikende sykdom satte stopper for videre skapervirksomhet. For sitt arbeid fikk han Levanger kommunes Kultur-

pris, Stiklestadprisen, og Kongens Fortjenestemedalje i gull. Men i lange tider var almuens dom; han var ingen «drivar». Nei, kanskje ingen «drivar». Men så var han heller ikke drevet av materiens beinharde rasjonalitet. Okkenhaugs musikk, den monumentale Olsokmusikken, er likevel andre veggen i «Spelet om heilag Olav»; gjør Kongen blodfull og herdebrei. Tusener fra inn- og utland har opplevd til de grader «Slaget på Stiklestad» gjennom Okkenhaugs musikk, mange store kunstnere har opplevd hans hjertevarme.

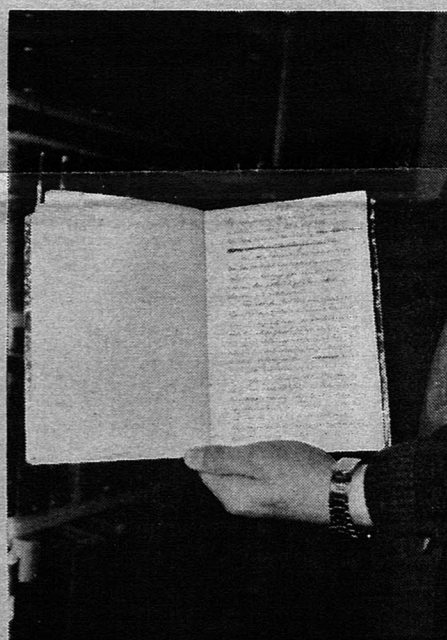
På loftet hos Paul Okkenhaugs gjenlevende kone, Magnhild, ruver og en annen kjempe. Det er «etterlatenskaper» etter Arne Vestrums liv; husmannssønnen fra Ekne, som skaffet seg akademisk utdanning innen realia, skrev første «bolken» av Skogn Historie, korresponderte med Bjørnstjerne Bjørnson. Han var Sigrun Okkenhaugs far, Paul Okkenhaugs morfar, men bodde på Bakkehuset på Leira. Og den er ikke rent lite av et eventyr denne Vestrumske boksamling. Den er iallefall ikke minst allsidig. Her bare; «Stortingstidene» — fra 1890 og utover, «Nylærnde — Tidsskrift for Kvindernes Sag», Dantes «Divina Commedia», «Pavekirkens verdenspolitiske maktstilling og maktkrav», «Kortfattet lærebog i planets geometri» — de to siste skrevet for hånd av Arne Vestrum selv, til bruk for foredrag, essays, artikler, undervisning i den høyere skole. I dette loftsrommet finnes også Vestrums håndskrevne manuskript til «Skogn Historie» — sirlig innført med fjærpenn i bøker med brunt kuskinnomslag.

Navet i hjulet. Jo, sannelig har Okkenhaug Gård vært navet i hjulet; til tross for at mange levde i den villfarelse at det var stålbeslagenes knitren mot asfalt det hele dreide om. Det er som selve grunnmotivet i Kvalstads diktning strømmer mot; den panteistiske naturfølelse som bærende kraft i det hele.

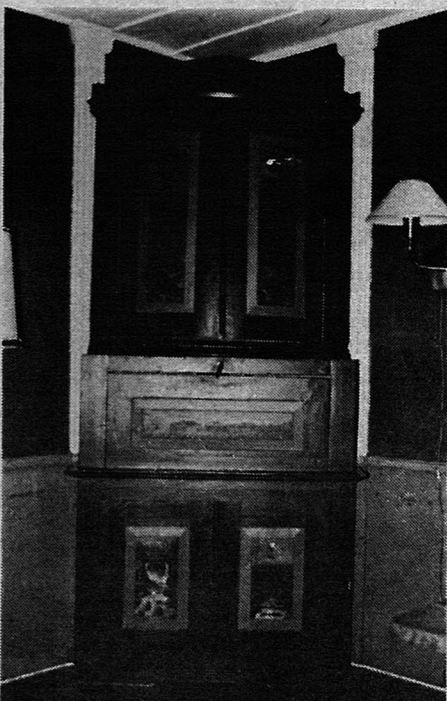
Det får være Salme ved reisens slutt.

Vestrums håndskrevne «Skogn Historie».

Hieroghyter malt på cellulose — cellulose ble brukt som dyrefôr under krigen. Til venstre Weidemanns bukse.

Louis Kvalstad — dekorert 200 år gammelt skap i en av stuen på hovedlåna Okkenhaug Ø.

Vestrums store og allsidige boksamling på Okkenhaug Ø.

På RABBen — «Tørkehuset» hvor Weidemann & Co. bodde.